

91108
42442

Прѣминуваніята на Дунава
Прѣзь
Русско-Турскитѣ войни

П.К.

~~1425~~
~~1932~~
~~1403~~
~~1943~~

II - 106

IV. A / 36

Приложение къмъ „Воененъ Журналъ“, кн. X. год. IX.

КРИТИЧЕСКИ ОЧЕРКЪ

ПО

Прѣминаванията на Дунава

ПРѢЗЪ

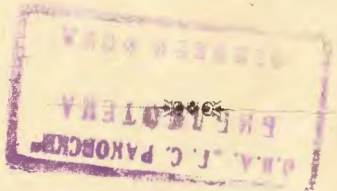
РУССКО-ТУРСКИТЪ ВОЙНИ (1828—1877)

И

ПОСЛѢДОВАВШИТЪ ПРИ ТОВА ОПЕРАЦИИ.

ОТЪ

ЕДИНЪ ТУРСКИ ЩАВЪ-ОФИЦЕРЪ.

ПРѢВЕТЪ ОТЪ ФРЕНСКИ

X. X.

Дѣятелностъ, дѣятелностъ,
бързина.
Наполеонъ.

СО-ИЗД.

ПЕЧАТНИЦА „ВОЕНЕНЪ ЖУРНАЛЪ“

366148
~~1340~~

11108

РАКОВСКИ
БИБЛИОТЕКА
42442
ОКТОБРИ 1954

17173

Прѣдговоръ.

Най-добрия примѣръ, който ни дава военната история за отбраната и прѣминаването на рѣкитѣ, е Дунава прѣзъ всичкитѣ русско-турски войни, отъ началото на настоящия вѣкъ.

Русситѣ първи пѣтъ прѣминаха Дунава въ 1773 година и настѣпиха прѣзъ Добруджа къмъ Варна. Втори пѣтъ тѣ го прѣминаха въ 1809 година и отъ тогава, първия стратегически въпросъ, който трѣбваше да се рѣшава въ всѣка русско-турска война, — бѣше въпроса за прѣминаването и за отбраната на тѣзи рѣка. Въ врѣме на тѣзи войни, само по себѣ си се изработи една система за прѣминаването или за отбраната на Дунава и се създаде една традиция, която рѣководеше първитѣ операции и на двѣтѣ противни страни. Но ний ще забѣлѣжимъ, че, въпрѣки всичкитѣ опити, както русситѣ тѣй и турцитѣ не сж могли да се избавятъ отъ груби грѣшки, които се дължаха особено на обстоятелството, че тѣ не сж изслѣдвали причинитѣ на своитѣ несполуки и сж пристѣпали къмъ работата твърдѣ машинално.

Ний тукъ имаме за цѣль да установимъ историческитѣ фактове, които ще ни дадѣтъ възможность да разгадаемъ, както голѣмата енигма за прѣминаването на Дунава отъ русситѣ, безъ особена трудность, тѣй и тѣзи, които всѣки пѣтъ сж водили къмъ несполуката на турцитѣ; при това, ний ще извлѣчемъ правила, слѣдването на които би дало възможность на отбранителната армия да извлѣче голѣма полза отъ това голѣмо стратегическо прѣпятствие. Най-послѣ, ний ще се опитаме да опрѣдѣлимъ характера на операцияитѣ, които би трѣбвало да се водятъ на тѣзи рѣка.

825

Дунава.

Ний ще разгледаме само частъ отъ Дунава, като наченемъ отъ венгерската граница, т. е. отъ Оршово до Черното Море.

При Оршово, гдѣто Дунава дѣли, тъй да се каже, веригата на Карпатитѣ отъ тѣзи на балканитѣ, той нѣма широчина повече отъ около 300 крачки и тече мѣжду грамадни скали, които отчасти се спущатъ перпендикулярно и които носятъ името „Желѣзни врати“.

Но долината на Дунава скоро измѣнява характера си и вмѣсто тѣзи голѣми скали, се срѣщатъ планински брѣгове, или низменни мѣста и блата. Наистина, дѣсниятъ брѣгъ на Дунава мѣжду Оршово и р. Тимокъ, притогъ на Дунава, е планински и покритъ съ гора, а цѣкъ лѣвия брѣгъ малко по малко се снишава и все повече и повече се командува отъ другия брѣгъ. На дѣсниятъ брѣгъ, както характера на мѣстността, която е твърдѣ планинска на вѣтрѣ, тъй и числото и състоянието на пѣтищата, по които трѣбва да се движи една армия отъ сѣверъ, за да прѣминува Дунава въ това мѣсто, сѣж толкова неблагоприятни, прѣдставятъ толкова трудности и тѣй бавятъ движението, щото всекога се е считало за невъзможно, че руситѣ могатъ да прѣминатъ тукъ Дунава, а още повече съ голѣми сили.

Мѣжду р. Тимокъ и Видинъ, Дунава прѣдставя отчасти ошция характеръ, както и въ горната частъ, само че планинитѣ, които спрвождатъ брѣговетѣ, все повече и повече се отдалечаватъ отъ тѣхъ. Наистина, че тѣзи частъ е по-удобна за прѣминаване, но най-голѣмото ѣ неудобство се заключава въ това, че веднага слѣдъ прѣминаванието на рѣката, армията ще може да се движи само по единъ пѣтъ и ще бѣде принудена да излѣзе при Видинъ и да се спрѣ прѣдъ тѣзи турска крѣпостъ, която е била всекога една отъ най-добритѣ придунавски крѣпости.

Отъ Видинъ на долу, забѣлѣзваме една голѣма разлика мѣжду двата брѣга на Дунава. Вѣлгарскитъ брѣгъ е високъ,

стръменъ, командующъ на всѣкъждѣ и често се вдава въ рѣката. Сѣверния брѣгъ е низкъ и глинистъ; той обнема обширни пространства ливади, по които се извиватъ нѣколко рѣкава отъ Дунава и които ливади, при голѣмо пълноводие, се заливатъ. Колкото се отива по-надолу, толкова тѣзи пространства все повече се увеличаватъ и числото на островитѣ сѣщо расте.

Бързината на течението на Дунава, като наченемъ отъ Оршиво, не е повече отъ 1 метръ въ секунда; широчината му се колебае мѣжду 700 и 1200 метра, а дълбочината — отъ 4 до 16 метра.

Най-голѣмото увеличаване на водата става прѣзъ мѣсець Май и въ първата половина на Юний и трѣбватъ отъ 4 до 6 недѣли, за да спадне. Наводненитѣ мѣста изсъхватъ не по-рано отъ края на Юний, а до тогава — тѣ сѣ непроходими. Отъ силнитѣ дѣждове Дунава сѣщо се разлива, но не тѣй много.

Колкото се отнася до навигацията, то отъ Турно-Северинъ до Тулча нѣма нищо, което да ѝ прѣчи. При пълноводие могатъ да идватъ голѣми морски параходи до Тутраканъ.

Вида, който прѣдставлява тѣзи голѣма рѣка мѣжду Видинъ и Черна-Вода — 480 километра — е този на една чупена линия, която се приближава до правата линия и точно на срѣдата, близо до Свищовъ, Дунава образува единъ тѣпъ, откритъ къмъ сѣверъ, жгълъ. Отъ Черна-Вода той тече на сѣверъ, като образува почти правъ жгълъ съ прѣдидущата частъ, до Галацъ (120 километра); отъ тамъ той повръща на истокъ и по три рѣкава се влива въ Черно Море.

Да разгледаме Дунава мѣжду Видинъ и Свищовъ. Притоци тукъ има отъ Ромъния — р. р. Шилъ и Алчъ, отъ тѣхъ само послѣдната е плавателна за салове и за плосколѣдни кораби, като наченемъ отъ Златина. Важнитѣ притоци, които идятъ отъ България сѣ: Искъръ и Видъ. Първия извира изъ балканитѣ, на сѣверъ отъ София, увеличава се отъ много притоци и минава по една долина съ широчина отъ 1,5 до 4 километра. Той има широчина около 100 крачки и дълбочина отъ 1 до 3 метра. Дѣсеня брѣгъ на Искъра, който е по-високъ отъ лѣвия, образува една доста добра отбранителна линия срѣщу западъ и прѣдставлява една позиция, която сериозно угрожава лѣвия флангъ на армията, която настѣпва отъ сѣверъ и минава Дунава малко по-горѣ.

Видъ, макаръ, че нѣма сѣщитѣ размѣри, както Искъръ, но дава не по-малки прѣимущества за отбрана срѣщу западъ:

дѣсеня му брѣгъ, който е по-високъ, по свойствата си благопритсѣвува за всѣкакви прѣдприятия и контръ-настѣпления. Широчината му се измѣнява отъ 50 до 80 метра, а дълбочината му, като наченемъ отъ Галацъ (Гложане?) не надминава 1 метръ.

Мѣжду Видинъ и Ломъ-Паланка, мѣстността позволява почти на всѣкъждѣ да се прѣминава отъ едина брѣгъ на другия; но мѣжду Ломъ-Паланка и Орѣхово, лѣвия брѣгъ, който е низкъ и блатистъ, вслѣдствие на заливането прѣзъ голѣмото подигане на водата, вслѣдствие на твърдѣ труднитѣ достѣпи по причина на езерата и рѣкитѣ, които се намиратъ тукъ, не е удобенъ за прѣминаване на рѣката. На истокъ отъ Орѣхово, до 15-я километръ, свойствата на долината не прѣдставляватъ трудности за прѣминаването, даже и планинитѣ, недалечъ отъ Орѣхово, се отдалечаватъ отъ брѣга и на около двадесетъ километра по-надолу пакъ се приближаватъ и образуватъ една тригълна низменность на сѣщия брѣгъ; всичко това, както и пѣсчливитѣ наноси, улесняватъ прѣминаването на Дунава въ тѣзи частъ, за армия, която настѣпа отъ сѣверъ; но езерото Петелонъ, по-нататкъ, ограничава благоприятната зона за прѣминаване и командующитѣ насрѣщни височини, мѣжду Острово и Бешли, увеличаватъ трудноститѣ.

Мѣжду р. р. Искъръ и Видъ, ромънския командующъ брѣгъ, който се спуща стръмно до самата рѣка, би улеснилъ прѣминаването, ако противоположния брѣгъ не бѣше блатистъ.

Мѣжду р. Видъ и Свищовъ, само околността на Никополъ, на протяжение около 20 километра, позволява прѣминаването; по-надолу, до Свищовъ, брѣговетѣ сѣ усѣяни съ езера, които сѣ прѣпятствия непрѣодолими.

Тѣй шото, въ заключение може да се каже, че отъ Видинъ до Свищовъ, само мѣжду Видинъ и Ломъ-Паланка може да се прѣминава на всѣкъждѣ, послѣ, на малко едно пространство близо до Орѣхово и близо при Никополъ; всичко на дължина около 70 километра.

Отъ Свищовъ до устието на Дунава, прѣминаването срѣща повече затруднения. И, наистина, съ исключение на мѣстността близо до Свищовъ, всичкия лѣви брѣгъ отъ тамъ до Русчукъ, прѣдставлява блатиста мѣстность, която е прошарена съ рѣки и малки езера, и въпрѣки силния, планински дѣсенъ брѣгъ, не позволява прѣминаването. Послѣдното е възможно само непосредствено на истокъ отъ Русчукъ до Мартинъ. Отъ тамъ до